

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ  
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ  
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

**ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ**  
**ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ**

Μάθημα: **ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ**

Ημερομηνία και ώρα έναρξης: Σάββατο 3 Ιουλίου 2004, 7.30 π.μ. – 10.00 π.μ.

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ**

**Α΄ ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ**

1. Δε σημειώνουμε τίποτε στο γραπτό.
2. Γράφουμε στο εξώφυλλο με μπλε πένα.
3. Ο κλασματικός αριθμός είτε στις επιμέρους ερωτήσεις είτε στη συνολική βαθμολογία παραμένει.
4. Η εγγραφή των βαθμών στο εξώφυλλο γίνεται ως εξής:

| <u>Κώδικας</u> | <u>Μονάδες</u> | <u>Ασκήσεις</u>     |
|----------------|----------------|---------------------|
| 1.             | 16             | Πλάτωνας            |
| 2.             | 14             | Θουκυδίδης          |
| 3.             | 25             | Αδίδακτο            |
| 4.             | 10             | Ορθογραφία          |
| 5.             | 2              | 1(α)                |
| 6.             | 2              | 1(β)                |
| 7.             | 2              | 1(γ)                |
| 8.             | 1,5            | 2(α)                |
| 9.             | 2,5            | 2(β)                |
| 10.            | 5              | 3(α)                |
| 11.            | 1,5            | 3(β)                |
| 12.            | 1              | 3(γ)                |
| 13.            | 2,5            | 4                   |
| 14.            | 5              | Αντίστροφο          |
| 15.            | 4              | Αρχ. Γραμματεία (1) |
| 16.            | 6              | Αρχ. Γραμματεία (2) |

## **I. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ**

### **A. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση**

(Μονάδες 30)

- (α) Ἴνα δὲ μὴ οἷη ἀπατᾶσθαι, ὥς τῷ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμήριον· / ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐὰν τις φῇ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην, ἣν μὴ ἐστίν, καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὥς μαινόμενον· / ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐὰν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθ' ἔλγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθ' ἔλγειν, ἐνταῦθα μανίαν, / καὶ φασὶ πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐὰν τε ὧσιν ἐὰν τε μὴ, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην. /

(Πλάτωνος, *Πρωταγόρας*, Κεφ. IB')

- (β) Μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δὴ τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, / καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅστις ἔπει μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἢ ἀλήθεια βλάψει, / ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατόν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε κάγαθῶν αἶδια συγκατοικίσαντες. / Περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἶδε τε γενναίως δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν. /

(Θουκυδίδης, B' 41)

### **B. Αδιδακτο κείμενο για μετάφραση**

(Μονάδες 25)

ΙΠΠΙΑΣ: Οὐδὲν γάρ, ὦ Σώκρατες, οἶσθα τῶν καλῶν περὶ τοῦτο. Εἰ γὰρ εἰδείης, ὅσον ἀργύριον εἵργασμαι ἐγώ, θαυμάσαις ἄν· / καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐγώ, ἀφικόμενος δὲ ποτε εἰς Σικελίαν, Πρωταγόρου αὐτόθι ἐπιδημοῦντος καὶ εὐδοκιμοῦντος καὶ πρεσβυτέρου ὄντος πολὺ νεώτερος ὦν / ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάνυ πλέον ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν μναῖς εἵργασάμην, καὶ ἐξ ἐνός γε χωρίου

πάνυ σμικροῦ, Ἴνυκοῦ, πλέον ἢ εἴκοσι μνᾶς· / καὶ τοῦτο ἐλθὼν οἴκαδε φέρων  
τῷ πατρὶ ἔδωκα, ὥστε ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας θαυμάζειν τε καὶ  
ἐκπεπληχθαι. / Καὶ σχεδὸν τι οἶμαι ἐμὲ πλείω χρήματα εἰργάσθαι ἢ ἄλλους  
σύνδυο οὔστινας βούλει τῶν σοφιστῶν. /

(Πλάτωνος, *Ἰππίας Μείζων*, 282 d6-e9)

*Σημειώσεις:*

*Μνᾶ:* μία μνα ισοδυναμεί με εκατὸ αττικές δραχμές

Ἴνυκός (η): μικρὸ χωριὸ στη Σικελία

### **Μετάφραση ἀγνωστού κειμένου**

Γιατί, Σωκράτη, δεν γνωρίζεις τίποτε (δεν έχεις ιδέα) ἀπὸ τα ωραία πράγματα  
σχετικά με (γύρω ἀπὸ) αὐτὸ το ζήτημα. Γιατί, ἀν γνῶριζες πόσα χρήματα ἔχω  
κερδίσει ἐγώ, θα ἀπορούσες (θα παραξενεύουσιν/θα ἐμμενες ἀναυδος). Καὶ  
ἀφήνω κατὰ μέρος τα υπόλοιπα, κάποτε ὁμῶς που/ὅταν πῆγα/ἐφθάσα στη  
Σικελία, τὸν καιρὸ που (ὅταν) ὁ Πρωταγόρας βρισκόταν ἐκεῖ καὶ ἀπολάμβανε  
μεγάλῃ φήμῃ (ἦταν στὶς δόξες του) καὶ ἦταν ἀρκετὰ μεγάλος στὴν ἡλικία (καὶ  
ἦταν μεγαλύτερος στα χρόνια/καὶ βρισκόταν σε προχωρημένη ἡλικία), ἐγώ, ἀν  
καὶ ἤμουν πολὺ νεότερός του, σε πολὺ λίγο καιρὸ κέρδισα (ἐβγάλα ἀπὸ τὴν  
ἐργασία μου/δουλεύοντας) πάνω (περισσότερες) ἀπὸ εκατὸν πενήντα μνες,  
καὶ (καὶ μάλιστα) ἀπὸ μια πολὺ μικρὴ πολιτεία, τὴν Ἴνυκὸ, (ἐβγάλα) πάνω ἀπὸ  
εἴκοσι μνες. Καὶ ὅταν ἐπέστρεψα στὴν πατρίδα (μου) φέρνοντας/ἔχοντας μαζί  
μου/κουβαλώντας αὐτὸ το ποσὸ (αὐτὰ τα χρήματα), τὸ ἔδωσα στὸν πατέρα  
μου, ἔτσι ὥστε (ἔτσι που) ἐκεῖνος καὶ οἱ ἄλλοι συμπολίτες μου να ἀποροῦν  
(παραξενεύονται) καὶ να ἔχουν μείνει ἐκπληκτοὶ (να τα ἔχουν χαμένα). Καὶ  
νομίζω πως (πᾶν να πιστέψω πως/πιστεύω πως) ἔχω σχεδὸν (περίπου)  
βγάλει/κερδίσει περισσότερα χρήματα παρὰ δύο ἄλλοι σοφιστὲς μαζί, ὅποιοι  
καὶ να ᾿ναι/ὅποιους καὶ να πεις.

### **Γ. Αδίδακτο κείμενο γιὰ ὀρθογραφία**

(Μονάδες 10)

Αφαιρούνται:

(α) 0,25 μονάδες γιὰ κάθε λάθος ἢ παράλειψη τόνου,  
πνεύματος ἢ υπογεγραμμένης

(β) 0,5 μονάδες γιὰ κάθε ἄλλο λάθος

Ἔμοι μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶναι εἴ τις ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἢ κτῆμά τι τούτου  
ἥδιον κέκτηται ἢ ἐπιμέλειαν ἡδίων τινὰ ταύτης ἡῦρηκεν ἢ ὠφελιμωτέραν εἰς  
τὸν βίον. Ἔτι δὲ ἡ γῆ θεὸς οὔσα τοὺς δυναμένους καταμανθάνειν καὶ  
δικαιοσύνην διδάσκει· τοὺς γὰρ ἄριστα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ  
ἀντιποιεῖ.

(Ξενοφώντας, *Ἑλληνικά*, 5.2.18)

#### Δ. Παρατηρήσεις στο αδιδακτο κείμενο

(Μονάδες 20)

1. (α) *οἶσθα, φέρων, ἐκπεπλήχθαι, βούλει*

Να τρέψετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίστοιχο τύπο του μέλλοντα.

(Μονάδες 4 X 0,5)

|                    |                                 |
|--------------------|---------------------------------|
| <i>οἶσθα</i>       | εἴσει (-η) / εἰδήσεις           |
| <i>φέρων</i>       | οἴσων                           |
| <i>ἐκπεπλήχθαι</i> | ἐκπλαγήσεσθαι                   |
| <i>βούλει</i>      | βουλήσει (-η) / βουληθήσει (-η) |

- (β) *έῷ*

Να γράψετε το ρήμα στο β' ενικό πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.

(Μονάδες 4 X 0,5)

|       |            |
|-------|------------|
| Ορ.   | έῳς        |
| Υπτ.  | έῳς        |
| Ευκτ. | έῳς / έῳης |
| Προτ. | έῳ         |

- (γ) *έδωκα*

Να γράψετε το γ' πληθυντικό πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.

(Μονάδες 4 X 0,5)

|       |                  |
|-------|------------------|
| Ορ.   | έδωσαν           |
| Υπτ.  | δῶσι(ν)          |
| Ευκτ. | δοῖεν / δοῖησαν  |
| Προτ. | Δόντων / δότωσαν |

2. (α) *καλῶν*

Να γράψετε τους τρεις βαθμούς του επιρρημάτος που παράγεται από το επίθετο αυτό.

(Μονάδες 3 X 0,5)

|              |          |
|--------------|----------|
| Θετικός:     | καλῶς    |
| Συγκριτικός: | κάλλιον  |
| Υπερθετικός: | κάλλιστα |

(β) *τούτο, εύδοκιμούντος, τῷ πατρὶ, πλείω, οὕστινας*

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω τύπους στον αντίθετο αριθμό διατηρώντας το γένος και την πτώση.

(Μονάδες 5 X 0,5)

|                      |                 |
|----------------------|-----------------|
| <i>τούτο</i>         | ταῦτα           |
| <i>εύδοκιμούντος</i> | εύδοκιμούντων   |
| <i>τῷ πατρὶ</i>      | τοῖς πατράσι(ν) |
| <i>πλείω</i>         | πλέον (πλεῖον)  |
| <i>οὕστινας</i>      | ὄντινα          |

3. (α) *ἐπιδημοῦντος, πρεσβυτέρου, ὦν, ἐκεῖνον, εἰργάσθαι*

Να αναγνωρίσετε συντακτικῶς τις πιο πάνω υπογραμμισμένες λέξεις του αδιδακτου κειμένου.

(Μονάδες 5 X 1)

|                     |                                                      |
|---------------------|------------------------------------------------------|
| <i>ἐπιδημοῦντος</i> | Χρονική μετοχή, γενική απόλυτος                      |
| <i>πρεσβυτέρου</i>  | Κατηγορούμενο στο <i>Πρωταγόρου</i> (λόγω του ὄντος) |
| <i>ὦν</i>           | Εναντιωματική μετοχή                                 |
| <i>ἐκεῖνον</i>      | Υποκείμενο του απαρεμφάτου θαυμάζειν                 |
| <i>εἰργάσθαι</i>    | Ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρ. οἶμαι          |

(β) *...ὅσον ἀργύριον εἰργασμαι ἐγώ*

Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης, να δικαιολογήσετε την εκφορά της και να δηλώσετε τη συντακτική της λειτουργία.

(Μονάδες 3 X 0,5)

- (Δευτερεύουσα) πλάγια ερωτηματική πρόταση.
- Εκφέρεται με οριστική, διότι δηλώνει το πραγματικό.
- Αντικείμενο στο (γνωστικό) ρήμα *εἰδείης*.

(γ) *...ὥστε ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας θαυμάζειν*

Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης και να δικαιολογήσετε την εκφορά της.

(Μονάδες 2 X 0,5)

- (Δευτερεύουσα) συμπερασματική πρόταση
- Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ὥστε* και εκφέρεται με απαρέμφατο, διότι δηλώνει αποτέλεσμα, ενδεχόμενο ή δυνατό.

4. Να εντοπίσετε τον υποθετικό λόγο του κειμένου, να αναγνωρίσετε το είδος του και να τον μετατρέψετε, ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο.

(Μονάδες 5 X 0,5)

Εντοπισμός υποθετικού λόγου (0,5)

Υπόθεση: *εἰ γὰρ εἰδείης*

Απόδοση: *θαυμάσαις ἄν*

Εἶδος (0,5)

Δηλώνει *απλή σκέψη του λέγοντος*

Μετατροπή (3 X 0,5):

Υπόθεση ἦν/ἄν/ἐάν (0,5) εἰδήσ,(0,5)

Απόδοση θαυμάσῃ/ει (θαυμάσεις) (0,5)

### **Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα αρχαία ελληνικά (Μονάδες 5)**

*Θεωρούν, βέβαια, ότι η Πειθώ είναι μια από τις θεές και βλέπουν την πόλη να της προσφέρει κάθε χρόνο θυσία, ισχυρίζονται, όμως, ότι καταστρέφονται όσοι επιθυμούν να μετέχουν στη δύναμη που έχει η θεά, σαν να επιθυμούν κάποιο κακό πράγμα.*

Τὴν μὲν Πειθὼ μίαν τῶν θεῶν νομίζουσιν εἶναι / καὶ τὴν πόλιν ὀρώσιν καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν θυσίαν αὐτῇ ποιουμένην, / τοὺς δὲ τῆς δυνάμεως ἥς ἡ θεὸς ἔχει μετασχεῖν βουλομένους / ὥς κακοῦ πράγματος ἐπιθυμοῦντας διαφθεیرهσθαί φασιν. /

(Ισοκράτης, *Περὶ ἀντιδόσεως*, 249)

Εναλλακτικές μεταφραστικές δυνατότητες:

|                               |                                                          |
|-------------------------------|----------------------------------------------------------|
| <i>θεωρούν</i>                | ἡγοῦνται/ οἶονται/ ὑπολαμβάνουσι                         |
| <i>βέβαια</i>                 | μὲν γὰρ/ μὲν τοι / γε                                    |
| <i>μια από τις θεές</i>       | μίαν τῶν θεαινῶν / τῶν θεῶν τινα / τῶν θεαινῶν τινα κλπ. |
| <i>κάθε χρόνο</i>             | κατ' ἔτος / κατ' ἐνιαυτὸν / καθ' ἕκαστον ἔτος κλπ.       |
| <i>να της προσφέρει θυσία</i> | θύουσιν αὐτῇ                                             |
| <i>ὅμως</i>                   | (μὲν...) δὲ / μέντοι                                     |
| <i>όσοι επιθυμούν</i>         | τοὺς ἐθέλοντας / τοὺς ἐπιθυμοῦντας / τοὺς ὀρεγομένους    |
| <i>που έχει</i>               | ἦν ἔχει                                                  |
| <i>να μετέχουν</i>            | μετέχειν                                                 |
| <i>η θεά</i>                  | ἡ θεά                                                    |
| <i>καταστρέφονται</i>         | ἀπόλλυσθαι                                               |

## II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

1. (α) ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐὰν τις φῇ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην, ἣν μὴ ἔστιν, καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰκέοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὥς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐὰν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθ' ἔλεγε ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθ' ἔλεγιν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασὶ πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐὰν τε ὧσιν ἐὰν τε μὴ, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην.

(Πλάτωνος, *Πρωταγόρας*, Κεφ. ΙΒ΄)

- (β) ἐνὶ τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις ἕτερα πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινῶναι· μόνοι γὰρ τὸν τε μὴδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν.

(Θουκυδίδης, Β΄ 40)

- Ποια θεμελιώδης αρχή της δημοκρατικής ιδεολογίας είναι κοινή στα δύο αποσπάσματα;
- Να εντοπίσετε μια χαρακτηριστική ομοιότητα στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η δημοκρατική αυτή αρχή στα δύο κείμενα.

(Μονάδες 4)

### Αρχή δημοκρατικής ιδεολογίας

(Μονάδες 2)

- Κοινή αρχή του δημοκρατικού πολιτεύματος που προβάλλεται και στα δύο κείμενα είναι η συμμετοχή του πολίτη στη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Η δημοκρατία στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των πολιτών στα κοινά.

### Ομοιότητες

(Μονάδες 2)

- Και στα δύο κείμενα αντιδιαστέλλεται η εξειδίκευση κάθε πολίτη στον επαγγελματικό τομέα, όπου ο καθένας θεωρείται ειδήμων στην τέχνη του, με την καθολική συμμετοχή στα κοινά, όπου όλοι θεωρούνται αρμόδιοι να εκφέρουν άποψη.

- Επίσης και τα δύο κείμενα θεωρούν τη συμμετοχή στα κοινά όχι απλώς επιθυμητή και νόμιμη, αλλά υποχρεωτική. Αυτός που μένει αδιάφορος για τα κοινά περιφρονείται ως ξένο σώμα στην πόλη, χαρακτηρίζεται τρελός ή άχρηστος. Ας σημειωθεί ότι σύμφωνα με τον Πλούταρχο, ο Σόλων (*Βίος Σόλωνος*, 20) είχε εκδώσει νόμο, σύμφωνα με τον οποίο, ο πολίτης εκείνος που σε περίπτωση εμφύλιας διαμάχης έμενε ουδέτερος, έχανε τα πολιτικά του δικαιώματα (*ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον*)· πρβ. Σχολικό εγχειρίδιο *Θουκυδίδη, Περικλέους Επιτάφιος*, σελ. 65 και παράλληλο κείμενο, σελ. 78.

2. Να αναφέρετε και να εξηγήσετε με συντομία τρία βασικά γνωρίσματα της σωκρατικής και τρία της σοφιστικής παιδείας.

(Μονάδες 6 X 1)

Σωκρατική παιδεία

Λογικά επιχειρήματα

Διαλεκτική έρευνα/έλεγχος

Μαιευτική/απορητική

Σωκρατική ειρωνεία

Πίστη στην απόλυτη αλήθεια

Εμπειρική παρατήρηση (πρακτικά παραδείγματα)

Σοφιστική παιδεία

Χρήση μύθου στη διδασκαλία

Καλλιέργεια ρητορικής, επιδεικτική μακρολογία, δημιουργία εντυπώσεων

Υπομνηματισμός ποιητικών κειμένων

Σχετικισμός

Εμπειρική παρατήρηση (πρακτικά παραδείγματα)

----- ΤΕΛΟΣ -----